

Warszawa, 14 sierpnia 2020 r.

Podsekretarz Stanu

BM-I.0520.377.2020

Pan
Piotr Zgorzelski
Wicemarszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Szanowny Panie Marszałku,

w odpowiedzi na interpelację poselską złożoną przez Pana Jarosława Rzepę w dniu 30 czerwca 2020 roku w sprawie realizacji postulatu przyspieszenia postępowań sądowych (nr 8320), uprzejmie informuję, jak następuje.

Wykonując obowiązki dotyczące organizowania, koordynowania, nadzorowania i realizowania zadań z zakresu statystyki publicznej, Ministerstwo Sprawiedliwości gromadzi dane statystyczne na temat funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości za pośrednictwem różnych systemów i narzędzi, w oparciu o ustawę z dnia 29 czerwca 1995 roku o statystyce publicznej. Głównym źródłem danych są sprawozdania statystyczne wypełniane przez pracowników sądów powszechnych w cyklach półrocznych i rocznych w sposób narastający, kumulatywnie poprzez system informatyczny przeznaczony na potrzeby sprawozdawczości statystycznej. Dzięki podejmowaniu wysiłków na rzecz poszerzania wolumenu informacji ujmowanych we wzorach formularzy sprawozdań statystycznych, możliwe jest uzyskanie cennych, szczegółowych danych w zakresie postępowań toczących się przed sądami powszechnymi.

Informacje w zakresie sprawności postępowań sądowych są pozyskiwane na podstawie danych gromadzonych w działach sprawozdań ewidencyjnych odnoszących się do czasu trwania postępowania sądowego. Natomiast wskaźnik czasu trwania postępowania sądowego liczony jest metodą średniej ważonej, tj. jako iloraz sumy iloczynów środków przedziałów czasowych i liczby spraw z tych przedziałów do ogólnej liczby wszystkich badanych spraw. Jednostką miary wskaźnika czasu trwania postępowania sądowego jest miesiąc.

Zestawienie prezentujące informacje w zakresie *sprawności postępowań sądowych w latach 2011-2018* jest zamieszczone na ogólnodostępnym portalu statystycznym Informator Statystyczny Wymiaru Sprawiedliwości pod linkiem: <https://www.isws.ms.gov.pl/>.

Istotne jest, że zgodnie z regulacją zawartą w § 13 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 31 marca 2020 r. w sprawie ustanowienia określonych ograniczeń, nakazów i zakazów w związku z wystąpieniem stanu epidemii (Dz. U. z 2020 r. poz. 566, z późn. zm.) w okresie od dnia 31 marca 2020 r. do odwołania wykonywanie zadań przez urząd administracji publicznej lub jednostkę organizacyjną wykonującą zadania o charakterze publicznym, mogło podlegać ograniczeniu. W związku z powyższym wykonywanie zadań przez sądy powszechne zostało ograniczone z uwagi na świadczenie pracy w sposób zdalny oraz przebywanie na kwarantannie pracowników wydziałów sądów powszechnych.

W wyniku zaistniałej sytuacji dane statystyczne za 2019 rok są w trakcie weryfikacji i będą dostępne w terminie późniejszym.

Odnosząc się do kwestii poruszonych w dalszych pytaniach ww. interpelacji wskazać należy, że skrócenie czasu rozpoznawania spraw należy do priorytetowych zadań nadzorczych Ministerstwa Sprawiedliwości. Realizacji tego zadania służy między innymi zewnętrzny nadzór administracyjny nad działalnością administracyjną sądów, który obejmuje analizę i ocenę prawidłowości oraz skuteczności wykonywania przez prezesów sądów wewnętrznego nadzoru administracyjnego. Zgodnie z art. 37g § 1 i 2 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych (t.j. Dz.U. z 2020 r., poz. 365 ze zm.) zwanej dalej u.s.p., Minister Sprawiedliwości w ramach nadzoru zewnętrznego analizuje informacje roczne o działalności sądów, ustala ogólne kierunki wewnętrznego nadzoru administracyjnego, wykonywanego przez prezesów sądów apelacyjnych, kontroluje wykonywanie obowiązków nadzorczych przez prezesów sądów apelacyjnych oraz wydaje stosowne zarządzenia.

W przypadku stwierdzenia istotnych uchybień w działalności administracyjnej sądu lub niewykonania przez prezesa sądu apelacyjnego wskazanych zarządzeń może zarządzić przeprowadzenie lustracji sądu lub wydziału sądu albo przeprowadzenie lustracji działalności nadzorczej prezesa sądu.

Należy również podkreślić, że czas trwania postępowań sądowych jest wypadkową wielu czynników. Przede wszystkim wyznacza go rodzaj, charakter i stopień zawłości danej sprawy, duża liczba spraw z elementem zagranicznym, w których zachodzi konieczność dokonywania doręczeń zagranicznych, zakres prowadzonego postępowania dowodowego, obszerność materiału dowodowego, który należy poddać ocenie, trudności związane z przeprowadzeniem poszczególnych dowodów, w tym długotrwałe oczekiwanie na sporządzenie opinii przez biegłych sądowych czy też brak biegłych określonych specjalności. Są bowiem takie jednostki sądowe

i takie dziedziny wiedzy, w których liczba ekspertów sporządzających opinie jest niewystarczająca w stosunku do potrzeb, ponadto problematyczna wydaje się nadal kwestia wynagrodzeń biegłych (biegłi uznają wynagrodzenia za zbyt niskie w stosunku do stawek rynkowych, wobec czego odmawiają wykonywania prac dla sądów, bądź też wykonują je jako ostatnie w kolejności). Długotrwałość rozpoznawania spraw cywilnych może być także wynikiem wielokrotnej modyfikacji przez strony powództw lub wniosków zarówno w zakresie podmiotowym, jak i przedmiotowym, występowania braków formalnych w pismach procesowych, co skutkuje koniecznością wydawania odpowiednich zarządzeń, rozpoznawania wniosków i zażaleń w kwestiach incydentalnych. Przyczyną długiego czasu trwania postępowań sądowych jest również zachowanie samych stron, które niejednokrotnie dążą do odwleczenia w czasie momentu rozstrzygnięcia sprawy jako całości bądź kwestii incydentalnej.

Wprowadzony w bieżącym roku stan epidemii i związane z nim ograniczenia działalności sądów powszechnych również wpłyną na sprawność postępowań sądowych, a w konsekwencji na liczbę zakończonych spraw.

Należy podkreślić, że postulaty szybkości rozstrzygnięcia sprawy nie mogą podważać celów danego postępowania, które nie może zostać przeprowadzone z uszczerbkiem dla wyjaśnienia okoliczności istotnych dla jego rozstrzygnięcia. Obowiązek zbadania wszystkich istotnych okoliczności sprawy i wykrycia obiektywnej prawdy ma bowiem pierwszeństwo przed obowiązkiem dążenia do szybkiego zakończenia sprawy.

Wskazuję, że nie można wykluczyć sytuacji, że ze względu na zupełnie wyjątkowe okoliczności, postępowanie toczące się nawet wiele lat nie będzie naruszać wymagania rozsądnego terminu. Ocena, czy postępowanie trwa dłużej niż to konieczne, przeprowadzana musi być na podstawie zarówno analizy charakteru dokonywanych czynności, jak i stanu faktycznego sprawy. Przewlekłość jest pojęciem mówiącym, że jakieś zdarzenie, czy stany są nadmiernie rozciągnięte w czasie, rozwleczone i przedłużają się. Jest to pojęcie względne, a zatem zawsze musi być odnoszone do konkretnych realiów i podjętego trybu postępowania. Musi być do niego adekwatne, a więc jedynie nadmierne odstępstwa od czasu zwyczajowo koniecznego do wykonania określonych prac i procedur mogą być uznawane za tworzące stan nieuzasadnionej zwłoki. Podkreślenia wymaga, że żaden z obowiązujących przepisów nie określa maksymalnego czasu trwania postępowania, czy czasu na rozpoznanie sprawy, w tym również przepisy ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (t.j. Dz.U. z 2018 r., poz. 75 ze zm.).

Środkiem umożliwiającym stronie skuteczną realizację zasady sprawnego procedowania jest przede wszystkim skarga administracyjna kierowana do prezesa sądu w trybie art. 41b § 1-3

ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych. Szczegółowy tryb i organizację przyjmowania oraz rozpatrywania skarg i wniosków dotyczących działalności sądów powszechnych określa Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 9 maja 2012 r. w sprawie skarg i wniosków dotyczących działalności sądów powszechnych z dnia 9 maja 2012 r. (Dz.U. z 2012 r., poz. 524). W aktualnym stanie prawnym badanie sprawności postępowania sądowego pozostaje w gestii prezesa sądu, który w zakresie przyznanych mu kompetencji wynikających z wewnętrznego nadzoru administracyjnego nad działalnością administracyjną sądów ma prawo wglądu w czynności sądów, może żądać wyjaśnień oraz usunięcia uchybień. Upoważniony jest także do uchylania czynności administracyjnych niezgodnych z prawem, naruszających sprawność postępowania sądowego lub z innych przyczyn niecelowych. Innym środkiem ochrony przed nieuzasadnioną zwłoką w rozpoznaniu sprawy jest skarga na przewlekłość postępowania uregulowana powołaną wyżej ustawą z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki.

Z instytucji tej skorzystać może strona, w ocenie której postępowanie w sprawie trwa dłużej, niż to konieczne dla wyjaśnienia okoliczności faktycznych i prawnych, istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy. Ustawa reguluje zasady i tryb wnoszenia oraz rozpoznawania skarg.

W Ministerstwie Sprawiedliwości, w ramach nadzoru, corocznie opracowywane są ogólne kierunki wewnętrznego nadzoru administracyjnego wykonywanego przez prezesów sądów apelacyjnych, uwzględniające corocznie problematykę sprawności postępowań sądowych. Z uwagi na potrzebę kontynuowania działań na rzecz usprawnienia wymiaru sprawiedliwości i zagwarantowania obywatelom prawa do sądu, problematyka ta znajdzie zapewne odzwierciedlenie także pośród ogólnych kierunków wewnętrznego nadzoru administracyjnego w 2021 r. ustalonych przez Ministra Sprawiedliwości.

Należy również wskazać, że przekazując prezesom sądów, zgodnie z właściwością, nadesłane do Ministerstwa Sprawiedliwości skargi na działalność sądów, na podstawie art. 37f i art. 37g § 1 pkt 3 u.s.p. oraz § 20 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 20 grudnia 2012 r. w sprawie nadzoru administracyjnego nad działalnością administracyjną sądów powszechnych (Dz.U. z 2013 r., poz. 69 ze zm.), kierowany jest szereg pism nadzorczych do prezesów sądów o zbadanie sprawności postępowań sądowych i nadesłanie informacji o stwierdzonych w tym zakresie uchybieniach oraz podjętych bądź planowanych w ramach sprawowanego wewnętrznego nadzoru administracyjnego nad działalnością administracyjną sądów czynnościach nadzorczych.

Instrumenty nadzoru administracyjnego nie są jednak narzędziem wystarczającym do poprawy i utrzymania sprawności postępowania. Trzeba bowiem uwzględnić szereg innych aspektów funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości, które oddziałują na czas trwania postępowań. Dotyczy to między innymi: szerokiej kognicji sądów oraz sukcesywnego jej zwiększania, bardzo dużej liczby wpływających spraw, stałego wzrostu stopnia ich skomplikowania, czy też ostatnich ograniczeń w ich rozpoznaniu, co przekłada się na sprawność postępowania oraz czas trwania procesów.

Marcin Romanowski

/podpisano elektronicznie/